

ועדת הבחירות המרכזית
לכנסת ה-19

השופט אליקים רובינשטיין

القاضي اليكيم روبينشتين

יו"ר ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-19

رئيس لجنة الانتخابات المركزية للكنيست ال-19

ירושלים, י"ט בטבת תשע"ג

1 בינואר 2013

יריב אופנהיימר

המבקש:

רשימת "הבית היהודי בראשות נפתלי בנט --
מיטודם של האיחוד הלאומי, מפד"ל החדשה"
לכנסת ה-19

המשיבה:

בקשה בעניין תעמולת בחירות אסורה

החלטה

א. לפני בקשתו של מר יריב אופנהיימר, מועמד לכנסת ה-19 מטעמה של רשימת העבודה בראשות שלי יחימוביץ'. עניינה של הבקשה בטענחו של המבקש, כי במודעת בחירות מטעמה של המשיבה נעשה שימוש בצבא ההגנה לישראל, באופן הנוגד את הוראות חוק הבחירות (דרכי תעמולה), תשי"ט-1959 (להלן חוק דרכי תעמולה).

רקע

ב. בבקשה מיום 26.12.12 נטען, כי בימים האחרונים מפרסמת המשיבה מודעות באמצעי התקשורת השונים "בהן מופיעים חיילי צה"ל בהקשרים שונים, במטרה לנכס את השירות הצבאי למפלגת הבית היהודי ולהשתמש בצה"ל ובחייליו כחלק ממסע הבחירות של המפלגה". נטען, כי באחת המודעות מוצגים חיילים מחובקים לצד הכותל המערבי תחת הכיתוב "אם בשכיל אח – זה לא רק הבן של אמא שלך – יש לך בית, הבית היהודי", ובמודעה אחרת – שצורפה לבקשה – נראים חיילי צה"ל באימון מבצעי תחת הכיתוב "אוהבים את המדינה, משרתים את המדינה", והמודעה כוללת – באופן מובלט – גם את שמה של המשיבה ואח האותיות שלה. נטען, בהקשר מודעה זו, כי

"מדובר בתמונה של חיילי צה"ל ששופצה על ידי בנט [המועמד הראשון] אצל המשיכה – א"רן ואנשיו, לחיילים הוסיפו באמצעות מחשב כיפה וציצית על מנת להציגם כאנשי מפלגת 'הבית היהודי'". לטענת המבקש, מודעות אלו עומדות בניגוד להוראת סעיף 2(ב) לחוק דרכי תעמולה, האוסרת על שימוש בצבא ההגנה לישראל בתעמולת בחירות. נאמר, כי נסיונה של המשיכה לנכס לעצמה את הצבא פוגע כצה"ל וחייליו, אשר רואים בשירות הצבאי ערך שאינו קשור להשתייכות פוליטית או מפלגתית, ומייצר מצג שווא "כאילו צה"ל מייצג זרם פוליטי אחד בתוך החברה הישראלית".

ג. בהחלטה מיום 26.12.12 התבקשה תגובת המשיכה. בתגובה מיום 27.12.12 נאמר, כי המשיכה אכן פירסמה את המודעות נשוא הבקשה, וכי היא חדלה לפרסמן על דעת עצמה וללא כל קשר לבקשה. עוד נאמר, כי לעמדת המשיכה אין כל פסול כפרסומים אלה, בהיותם עומדים בהוראות סעיף 2(ב) לחוק דרכי תעמולה והחלטות שפירשו אותן.

הכרעה

ד. מתגובת המשיכה עולה, כי הצדדים אינם חלוקים ביניהם לגבי העובדות – עצם פרסומן של המודעות נשוא הבקשה, כמו גם תוכנן, מוסכם גם על המשיכה; המחלוקת בין הצדדים נעוצה, איפוא, בשאלה האם השימוש בתמונות חיילי צה"ל במקרה דנא עולה בקנה אחד עם ההוראה הרלבנטית בחוק דרכי תעמולה. עליה נעמוד לקמן, אם לאו.

ה. סעיף 2(ב) לחוק דרכי תעמולה קובע כלהלן:

"לא ייעשה שימוש בתעמולת בחירות בצבא ההגנה לישראל באופן העשוי ליצור רושם כי צבא ההגנה לישראל מזוהה עם מפלגה או עם רשימת מועמדים; אין בסעיף קטן זה כדי למנוע ממפלגה או מרשימת מועמדים להביע תמיכה בצבא ההגנה לישראל".

ו. צה"ל הוא צבאו של העם, צבאה של מדינת ישראל; ידענו משחר ימי המדינה וכך מורה אותנו הוראת סעיף 1 לחוק יסוד: הצבא, הקובעת כי "צבא ההגנה לישראל הוא צבאה של המדינה". הוראת סעיף 2(ב) לחוק דרכי תעמולה, האוסרת על שימוש בצה"ל בהעמולת בחירות, היא נגזרת של מושכלות יסוד אלה. היא נועדה למנוע את הרושם כי הצבא מזוהה עם מפלגה או עם מועמד, ולמנוע ממועמד או מרשימת מועמדים לנכס את צה"ל לעצמו (ראו החלטותיו של יושב ראש ועדת הבחירות

המרכזית לכנסת ה-16, השופט (כתארו אז) מ' חשין, בחב"מ 2/2001 בעניין בקשת טיעת שינוי ובעניין תחנות הצנחנים בכותל ובת"מ 20/2001 התנועה להגינות שלטונית נ' טיעת ישראל' אחת). להשקפתי, נוכח החשיבות העליונה שבשמירה על צביונו של צה"ל כצבא העם, על מועמדים ורשימות להקפיד הקפדה יתירה על הוראת סעיף 2(ב) לחוק דרכי תעמולה; סבורני, כי בסוגיה בה עסקינן יש לנהוג – בהשאלה מן העגה הצבאית – בחינת אם יש ספק אין ספק, ומקום בו קיים ספק (לניסיון לזיהוי של הצבא עם רשימה פלוגית או מועמד אלמוני) – יש להימנע מפרסום.

ז. על רקע דברים אלה, נבחן עתה האם המודעות באות בגדרי האיסור שנקבע בחוק דרכי תעמולה. לדידי, החשובה לכך היא חיובית. המודעה שצורפה לבקשה מציגה, כאמור, תמונה של ארבעה חיילים באימון מבצעי, והיא כוללת גם כיתוב מובלט של שם המשיבה ואותיות ההצבעה שלה תחת תמונה זו. המשיבה לא הסתפקה בכך, והוסיפה לאחד החיילים בתמונה כיפה וציציות, כנראה מתוך רצון לציין כי הקהל שהיא פונה אליו משרת בצה"ל ותורם חלקו. אך המחוקק ביקש להרחיק את צה"ל מתווית של גוף פוליטי (להבדיל מתמיכה בעצם השירות). בנסיבות אלו, הצדק עם המבקש כי התמונה בנידון יידון מגסה ליצור את הרושם לפיו צה"ל מזוהה עם המשיבה, והמשיבה מזוהה עם צה"ל. הוא הדין גם במודעה השנייה המחוארת כבקשה (העתק הימנה לא צורף, אולם תוכנה לא הוכחש כתגובה), בה נראים חיילי צה"ל לצד הכותל המערבי תחת כיתוב הנושא את שמה של המשיבה. פשיטא כי חיילי צה"ל הם "של כולם", של כל המשרת בהם והתומך בהם, יהא שיוכם המפלגתי אשר יהא.

ח. אילו היתה המשיבה אך מודיעה על החלטתה לחדול מן הפרסומים, ניחא. אך היא טוענת, כי הפרסומים גשוא הבקשה עומדים בהוראות סעיף 2(ב) לחוק דרכי תעמולה. טענה זו נסמכת על החלטותיו הנזכרות של השופט חשין. אלא שלדידי אין הנדון דומה לראיה, ואין המשיבה יכולה להיכנות מהחלטות אלה.

בעניין הצנחנים בכותל, שנסב על השימוש בתעמולת בחירות כצילום הידוע של הצנחנים בכותל המערבי מאת הצלם דוד רובינגר משנת 1967, ציין השופט חשין כי "ייחודה של התמונה – והכל יסכימו כי תמונה ייחודית היא – אין עניינה בצה"ל כחורת שכזה ... עיקר הוא במבט, במבטם של החיילים". בעניין התנועה להגינות שלטונית נסב הדיון על תליון, אשר הזכיר "לא במעט את פניה של מעטפה הנשלחת מטעם הצבא לחיילי מילואים", ואשר על צידו האחר מודפס משולש בצבע אדום וכתובו המילה "צו"; כאשר נפתח המסמך במלוא פריסתו נמצאו דברי תעמולה לטובת מועמד. כאשר לתליון זה ציין השופט חשין, כי "אין השימוש בתליון עשוי ליצור רושם

– ולו רושם מרוחק שכמרוחק – כי צה"ל מזוהה עם אחד מן המועמדים כבחירות לראשות הממשלה".

נוכח החשש בכגון דא למדרון חלקלק, יתכן כי כיום יטען הטוען שפרסומים מעין אלה, או חלקם, באים כגדר האיסור הקבוע בסעיף 2(ב) לחוק דרכי תעמולה. מכל מקום, בענייננו אין הדברים נמצאים במישור אחד עם אותם פרסומים – השימוש בחיילי צה"ל אינו טפל למודעה, הוא כל כולה, והוא עלול ליצור את הרושם כי צה"ל מזוהה עם המשיבה.

כללם של דברים

ט. הפרסומים נשוא הבקשה נוגדים את האיסור הקבוע בסעיף 2(ב) לחוק דרכי תעמולה. נוכח הצהרת המשיבה כי חדלה מפרסומם, אין טעם מעשי ליתן צו מגינה. עם זאת, המשיבה תשא בהוצאות המבקש בסך 1,000 ש"ח, וכן בהוצאות לטובת אוצר המדינה בסך 3,000 ש"ח.

ניחנה היום, י"ט בטבת התשע"ג (1.1.13).

אליקים רובינשטיין

שופט בית המשפט העליון

יושב ראש ועדת הבחירות

המרכזית לכנסת ה-19